

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор
Хмельницького університету
управління та права
імені Леоніда Юзькова

Олег ОМЕЛЬЧУК

_____ 2021 р.

ВИСНОВОК

Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова щодо дисертаційного дослідження **ОКСАНІЮКА Олега Анатолійовича** на тему **«Режим окремого проживання в сімейному праві»**, поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право у галузі знань 08 Право, затвердженої вченою радою Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
29 жовтня 2018 року (протокол № 3)

ВИТЯГ

з протоколу засідання фахового семінару кафедри цивільного права та процесу і кафедри міжнародного та європейського права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
від «23» вересня 2021 року

ПРИСУТНІ:

Якимчук С. О., заступник завідувача кафедри цивільного права та процесу, канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу (*головуюча на засіданні*); Гринько С. Д., завідувач кафедри цивільного права та процесу, доктор юрид. наук, проф.; Черняк О.Ю., завідувач кафедри міжнародного та європейського права, канд. юрид. наук, доц.; Лозінська С. В., вчений секретар університету, доцент кафедри міжнародного та європейського права, канд. юрид. наук, доц.; професори кафедри цивільного права та процесу: Ватрас В. А., докт. юрид. наук, проф., Нагнибіда В. І., докт. юрид. наук, доцент Бондаренко-Зелінська Н. Л., канд. юрид. наук, доц.; Білоусов Ю. В., канд. юрид. наук, проф.; доценти кафедри цивільного права та процесу: Чорна Ж. Л., канд. юрид. наук, доц.; Трач О. М., канд. юрид. наук, доцент; Анікіна Г. В., канд. юрид. наук; Гарієвська М. Б. канд. юрид. наук; Сердечна І. Л. канд. юрид. наук, доц.; доцент кафедри міжнародного та європейського права Іванова В. А., канд. юрид. наук, доцент; Іваницький А.М., докт. філософії, в.о. старшого викладача кафедри міжнародного та європейського права, Кірик А.Ю., асистент кафедри міжнародного та європейського права.

Запрошені для участі у спільному засіданні кафедри цивільного права та процесу і кафедри міжнародного та європейського права з правом вирішального голосу: ректор університету Омельчук О. М., доктор юрид. наук, проф.; завідувач кафедри трудового, господарського та земельного права наук Костяшкін І. О., доктор юрид. наук, проф.

З присутніх – 5 докторів юридичних наук та 11 кандидатів юридичних наук, 1 доктор філософії – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертаційного дослідження аспіранта Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова Оксанюка Олега Анатолійовича на тему «Режим окремого проживання подружжя в сімейному праві», виконаного в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова та поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право у галузі знань 08 Право щодо рекомендації до розгляду та захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

СЛУХАЛИ:

заступника завідувача кафедри цивільного права та процесу, канд. юрид. наук, доцент кафедри цивільного права та процесу Якимчук С.О., яка повідомила присутніх про те, що Оксанюк Олег Анатолійович, 1988 року народження, у 2011 році закінчив Київський національний університет імені Тараса Шевченка за спеціальністю «Правознавство» і здобув кваліфікацію магістр права. З 2018 року по сьогоднішній день є аспірантом кафедри цивільного права та процесу Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова. З 2017 року по теперішній час займається адвокатською діяльністю.

Тема дисертаційного дослідження «Режим окремого проживання подружжя в сімейному праві» була затверджена 29 жовтня 2018 року (протокол № 3) Вченою радою Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова.

Науковий керівник – професор кафедри цивільного права та процесу, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України Ватрас Володимир Антонович.

Дисертація виконана відповідно до наукової теми кафедри цивільного права та процесу 2017-2023 роки «Актуальні питання правового регулювання особистих немайнових та майнових відносин у контексті приведення законодавства України до європейських стандартів» (державний реєстраційний номер 0117U000105, що є складовою частиною наукової теми Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова на 2017-2026 роки (державний реєстраційний номер 01178U000103).

СЛУХАЛИ:

виступ аспіранта Оксанюка О. А., який доповів присутнім основний зміст дисертаційного дослідження, зокрема обґрунтував актуальність теми дослідження, науково-теоретичну та практичну значимість досліджуваної проблеми, визначив мету та задачі дослідження, основні положення, які виносяться на захист, висвітлив методологічну основу дисертації, охарактеризував ступінь наукової розробки проблеми на сучасному етапі, виклав основні результати дослідження та сформулював висновки і рекомендації, відповів на запитання науково-педагогічних працівників кафедр.

Зокрема він зазначив, що як зазначається у сімейно-правовій доктрині шлюб є основною (хоч і не єдиною) підставою виникнення сімейних відносин між жінкою та чоловіком, спрямованих на реалізацію ними сімейних прав та обов'язків, в тому числі щодо спільного проживання, взаємної турботи один про одного, моральної та матеріальної підтримки, народженню та спільного виховання дітей, є початком та ядром сім'ї, що створюється на його базі. Звичайно, реформування приватного права, яке відбулося на початку ХХІ століття і подальші євроінтеграційні процеси в Україні зумовлюють визнання й інших союзів жінки та чоловіка, спрямованих на створення сім'ї, однак все ж основним та універсальним з точки зору надання правового захисту учасникам сім'ї залишається саме шлюб. Інші сімейні союзи як правило виникають саме у зв'язку із тим, що їх учасники не можуть зареєструвати шлюб або не впевнені чи готові до цього (в такому випадку альтернативні сімейні союзи стають свого роду передумовою подальшого формування шлюбно-сімейних відносин).

Держава і суспільство не можуть не вбачати в припиненні шлюбу, особливо в розлученні, свідчення неблагополуччя у сфері сімейних відносин. Держава зацікавлена у збереженні й зміцненні сім'ї, що відображено у ч. 3 ст. 51 Конституції України, яка встановлює, що захист сім'ї є конституційним обов'язком держави. Як вірно зазначається у правовій доктрині, в умовах економічної нестабільності подружжя постійно зіштовхується із загрозою припинення шлюбних відносин, що є однією з небезпек сучасної сім'ї, що негативно відображається на формуванні психоемоційного розвитку дітей, які переважно перебувають у центрі конфлікту своїх батьків.

Однак, достатньо часто спостерігається розлад подружніх відносин, відсутність спільних поглядів на життя, матеріальні негаразди. Усе це може призвести до неможливості подальшого спільного життя подружжя та збереження шлюбу та суміжних негативних наслідків, таких як психоемоційні проблеми, стреси, довгі спори щодо поділу майна та вирішення питання про участь у вихованні дитини, яка залишається проживати з одним із батьків.

У зв'язку із прийняттям чинного Сімейного кодексу України значно розширено можливості збереження шлюбу й передбачено спеціальний правовий механізм встановлення режиму окремого проживання подружжя

(так звана сепарація шлюбу). Цей правовий режим притаманний багатьом державам світу, але свого часу застосовувався і в Україні спочатку як фактичне припинення шлюбних відносин (фактична сепарація), а згодом – як узаконене церковною або світською владою припинення спільного проживання подружжя без розірвання шлюбу.

Введення законодавцем режиму окремого проживання подружжя у Сімейному кодексі України пояснюється прагненням зберегти шлюб шляхом надання подружжю додаткового часу, необхідного для обмірковування свого рішення щодо подальшого перебування у шлюбі. Оскільки, як свідчить практика, діючи під впливом емоцій, чоловік та дружина не завжди об'єктивно ухвалюють рішення щодо розлучення. Встановлення режиму окремого проживання подружжя може допомогти подружжю у вирішенні спірних питань і сприяє поверненню їх до спільного шлюбного життя.

В Сімейному кодексі України у ст. ст. 119 та 120 визначені особливості встановлення та припинення режиму окремого проживання подружжя, а також правові наслідки, які наступають у зв'язку із цим, передусім щодо презумпції роздільності майна, набутого в період дії цього правового режиму та блокування презумпції походження дитини, народженої через десять місяців після встановлення режиму сепарації, від подружжя. В той же час, у законодавстві зарубіжних держав, де легалізовано сепарацію, виділяють й інші її наслідки, а також визначають інші способи її встановлення та припинення.

У зв'язку із цим, можемо стверджувати про те, що й зараз інститут окремого проживання подружжя може бути істотно реформованим в частині забезпечення ще більшого правового захисту подружжю, їх дітям та іншим учасникам сімейних відносин. Разом з тим, питання про необхідність наявності в законодавстві України досліджуваного правового режиму викликала і по-сьогоднішній день викликає дискусії. Частина науковців взагалі вважають цей правовий інститут таким, від якого варто відмовитися, зважаючи на принцип свободи розірвання шлюбу та наявні у процесуальному законодавстві можливості для примирення сторін.

Слід зазначити, що режим окремого проживання подружжя належить до інститутів, який не повністю врегульований законодавчо, що викликає певні труднощі при його застосуванні. На жаль, законодавством хоча і передбачена можливість встановлення режиму окремого проживання подружжя, проте чітко не визначено механізму реалізації подружжям зазначеного права, що стає підставою для критичних висновків учених-правознавців щодо практичної необхідності встановлення такого режиму. Крім цього, неоднозначне розуміння правової природи поняття «сепарація шлюбу», неоднокове бачення питання щодо усіх правових наслідків запровадження правового режиму окремого проживання подружжя, співвідношення режиму окремого проживання подружжя із іншими сімейно-правовими поняттями, такими як: шлюб, припинення шлюбу, розірвання шлюбу, недійсність шлюбу, різноманітні підходи до

визначення договірному способу встановлення правових наслідків режиму окремого проживання подружжя свідчить про актуальність наукових досліджень питання недійсності шлюбу та його правових наслідків.

Вказані фактори зумовлюють необхідність поглибленого дослідження даного правового режиму в сімейному праві, а також теоретико-правових та прикладних проблем у даній сфері дослідження.

Зокрема, в чинному Сімейному кодексі України немає поняття «сепарація шлюбу» («режим окремого проживання подружжя»), а лише встановлені правові наслідки та загальний порядок встановлення відповідного правового режиму. Також викликає гострі дискусії також питання про можливість надання повноважень щодо встановлення режиму окремого проживання подружжя несудовим органам, таким як органи реєстрації актів цивільного стану, нотаріусам, а також питання про граничний термін дії режиму окремого проживання подружжя, який встановлений законодавством країн Західної Європи. Крім того, слід визначитись із причинами, які можуть бути підставою для прийняття позитивного рішення суду або іншого юрисдикційного органу про встановлення режиму окремого проживання подружжя, а також визначити проблеми судової практики з питань вирішення справ про встановлення режиму окремого проживання подружжя.

О. А. Оксанюк наголосив, що проблематика правової природи режиму окремого проживання подружжя в сімейному праві викликає значний інтерес науковців – представників сімейно-правової доктрини. Зокрема, окремі теоретико-правові та прикладні проблеми визначення правової природи та наслідків режиму окремого проживання подружжя у сімейному праві (в тому числі в історико-правовому та компаративістському контексті, в частині дослідження його співвідношення із іншими сімейно-правовими інститутами, такими як розірвання та припинення шлюбу, окремих процесуальних аспектів встановлення та припинення режиму окремого проживання подружжя та їх правових наслідків) розглядаються у працях багатьох науковців у сфері сімейного права. Однак, не усі проблемні моменти реалізації положень сімейного законодавства про режим окремого проживання подружжя, а також теоретико-правові проблеми визначення їх правової природи, отримали належне дослідження у правовій доктрині. Зокрема, недостатньо дослідженими залишилися питання сутності режиму окремого проживання подружжя, його загальних та спеціальних ознак, процесуального порядку встановлення та припинення режиму окремого проживання подружжя, можливостей альтернативних способів встановлення та припинення цього правового режиму тощо.

У зв'язку із вище викладеним здобувач зробив висновок, що дослідження питання режиму окремого проживання подружжя в сімейному праві є актуальним, має важливе теоретичне та практичне значення, що зумовило доцільність його проведення на рівні дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії з права

Відповідно до поставлених у роботі завдань було зроблено такі висновки, які виносяться на захист.

Здобувачем встановлено, що режим окремого проживання подружжя – це правовий режим, встановлений судом, на підставі спільної заяви подружжя, позову одного з них, укладеного договору про окреме проживання (сепараційного договору), у зв'язку із неможливістю та/або небажанням подружжя або одного з них спільно проживати та підтримувати шлюбні відносини (які однак не припиняються остаточно і продовжують існувати з метою реалізації взаємних прав та обов'язків подружжя, в тому числі у їх відносинах з іншими учасниками сімейних відносин), який встановлюється на певний строк або безстроково, може бути припинений судом або із спільної ініціативи подружжя і передбачає виникнення ряду правових наслідків, притаманних припиненню шлюбу, передусім у майновій сфері та у сфері визначення походження дитини.

Також визначено, що окреме проживання подружжя – це стан шлюбних відносин, який виникає у зв'язку із фактичним припиненням шлюбних відносин без встановлення режиму окремого проживання подружжя (фактична сепарація) або із встановленням режиму окремого проживання подружжя судом (юридична сепарація) з метою збереження шлюбу і виступає як альтернатива розірванню шлюбу, коли подружжя фактично припиняє ведення спільного господарства, бюджету, проживання, однак зберігає статус подружжя у відносинах з дітьми, іншими членами сім'ї та родичами, іншими учасниками сімейних відносин, в тому числі органами державної влади, місцевого самоврядування; у випадку юридичної сепарації є формою захисту інтересів подружжя у майновій сфері, зважаючи на дію презумпції роздільності майна, набутого в період сепарації та блокування презумпції шлюбного походження дитини, народженої через 10 місяців після встановлення режиму окремого проживання подружжя.

За результатами проведеного дослідження дисертантом доведено, що ознаками режиму окремого проживання подружжя є загальні, спільні для сепарації та припинення шлюбу (наявність правових наслідків, спільних для цих правових інститутів, які поширюються на суспільні відносини жінки та чоловіка, які виникають після встановлення відповідних правових режимів) та спільні для сепарації та зареєстрованим шлюбом (усі взаємні права та обов'язки подружжя, крім визначених у ст. 120 Сімейного кодексу України, зберігаються; особи, які перебувають у режимі окремого проживання подружжя, зберігають свій статус подружжя (і відповідні правомочності) у своїх відносинах із дітьми, іншими членами сім'ї та родичами, третіми особами, органами державної влади, місцевого самоврядування), а також спеціальні ознаки режиму окремого проживання подружжя, притаманні лише цьому правовому режиму: наявність особливих підстав для його встановлення та припинення (підставами встановлення режиму сепарації неможливість або небажання одного з подружжя чи обох з подружжя проживати спільно з причин, які істотно

ускладнюють спільне проживання подружжя, підставами для припинення режиму сепарації є поновлення сімейних відносин, зважаючи на припинення причин, які зумовили неможливість або небажання одного з подружжя чи обох з подружжя проживати спільно або зміна ставлення до них з боку подружжя); змішаний характер встановлення та припинення режиму окремого проживання подружжя (судовий у першому випадку, судово-договірний у другому); встановлення режиму окремого проживання подружжя є підставою призупинення шлюбних відносин на певний час, однак таке призупинення може стосуватися не усіх шлюбно-сімейних відносин, а лише певної їх частини; строковий характер дії правового режиму окремого проживання подружжя.

Також, в результаті дослідження встановлено, що в Україні протягом довгого часу правовий режим окремого проживання подружжя існував як альтернатива припинення шлюбу відповідно до канонічних норм римо-католицької церкви, яка не допускала припинення шлюбу за будь-якими причинами, крім смерті одного з подружжя. Даний правовий інститут (під назвою «відлучення від столу і ложа») був запроваджений 1563 року і в цілому зберігався в Україні до 1917 року для подружжя римо-католицького віросповідання. В сучасному вигляді даний правовий режим був запроваджений 1914 року для подружжя у випадках, якщо спільне проживання подружжя є нестерпним з причин жорсткого поводження, образи, безчесної поведінки, заразної або душевної хвороби. В подальшому інститут сепарації шлюбу не отримав свого правового продовження і був повернутий в сімейне право України лише після прийняття чинного Сімейного кодексу України.

Також, здобувачем під час дослідження встановлено, що режим окремого проживання подружжя передбачений законодавством багатьох держав, однак має особливості в частині його встановлення, припинення та правових наслідків. Зокрема, існують три моделі інституту сепарації шлюбу: сепарація шлюбу ґрунтується на самостійності цього правового інституту та інституту розірвання шлюбу; модель, під час застосування якої не розрізняють підстав для сепарації та розірвання шлюбу; саме подружжя повинно зробити вибір щодо застосування того чи іншого інституту; модель, яка виходить з визнання безпосередньої залежності розірвання шлюбу від сепарації, тобто той з подружжя, хто бажає розірвати шлюб, повинен деякий час знаходитись у стані сепарації, оформленої рішенням компетентного органу (формальної, а не фактичної сепарації, за якої подружжя не проживає разом з власної волі та не звертається за оформленням такого стану до жодних уповноважених органів).

Визначено, що основними підставами заявлення позову про сепарацію є: взаємна згода сторін, прийняття принципу розпаду шлюбу, непоправне погіршення подружнього зв'язку чи вина одного з подружжя. Непоправне погіршення подружнього зв'язку наявне у разі закінчення спільності життя подружжя, якщо воно проживало окремо протягом двох

років до початку розгляду справи. Мальтійське законодавство передбачає такі підстави як: подружня зрада; насильство, жорстоке поводження, погрози, тяжкі тілесні ушкодження чи тяжкі образи з боку відповідача в справі стосовно позивача чи дітей; якщо з часу вступу в шлюб пройшло 4 і більше років при непоправному розпаді шлюбу й небажанні подружжя проживати спільно; якщо один із подружжя покинув другого без достатніх на те підстав (без поважних причин) на строк більше двох років та інше.

Досліджено, що сепарація встановлюється як правило судом (США (узаконюється фактична сепарація), Німеччина, Франція, Португалія, Мальта, країни Бенілюксу), договором сторін (США, Німеччина), договором, який затверджується судом (Португалія). Припинення сепарації відбувається як правило судом, однак французьке законодавство допускає самостійне поновлення спільного життя, яке має бути підтверджено нотаріально завіреним документом чи повідомленням посадової особи з реєстрації актів цивільного стану з відповідною відміткою на акті про реєстрацію шлюбу, а також акті про народження кожного із подружжя.

Поміж іншого, досліджено, що правовими наслідками встановлення режиму окремого проживання подружжя є припинення обов'язку спільного проживання подружжя та режим роздільності майна, набутого за час роздільного проживання, однак французьке законодавство допускає можливість обмеження права подружжя носити подружнє прізвище, а договором може бути також передбачено позбавлення права на спадкування як пережившого подружжя. Після встановлення сепарації у подружжя згідно з португальським законодавством залишається обов'язок дотримання подружньої вірності, поваги і комунікації, зберігається набуте у зв'язку із шлюбом громадянство, в той же час припиняється обов'язок спільного проживання та допомоги, за винятком аліментних зобов'язань, обсяг яких залежить від вини особи у розпаді спільного життя подружжя, також подружжя втрачають право взаємного спадкування за законом. Мальтійське законодавство допускає при ухваленні рішення про встановлення режиму окремого проживання, право суду надати право одному із подружжя проживати в сімейному помешканні протягом певного періоду й за певних умов, з виселенням іншого з подружжя. При відновленні спільного проживання майнові наслідки режиму окремого проживання для подружжя припиняються, однак литовське законодавство передбачає, що ці наслідки припиняються лише у разі укладення нового шлюбного договору або встановлення нового режиму власності майна, набутого в шлюбі.

Також виявлено, що законодавство ряду країн допускає трансформацію режиму сепарації у режим розірвання шлюбу через подання відповідного позову з тих же підстав без доведення їх наявності, якщо сепарація триває три роки (Швейцарія), два роки (Франція, Люксембург) або рік (Португалія).

Також, здобувачем під час дослідження встановлено, що встановлення режиму окремого проживання подружжя супроводжується заявою подружжя про встановлення режиму окремого проживання подружжя або позовом одного з них (тобто наявністю ініціативи подружжя або одного з них про встановлення сепарації шлюбу). У випадку подання спільної заяви подружжя щодо встановлення режиму окремого проживання подружжя, справа розглядається судом в порядку окремого провадження з дотриманням загального порядку розгляду справ окремого провадження, який передбачений ст. 294 Цивільного процесуального кодексу України. У випадку, якщо ініціатором встановлення режиму окремого проживання подружжя є лише один із подружжя, презюмується наявність спору між ними щодо наявності/відсутності правових підстав для встановлення такого правового режиму, тому справа розглядається за правилами позовного провадження, а сама заява подається у формі позовної заяви.

Також, в результаті дослідження встановлено, що фактичними підставами для встановлення режиму окремого проживання подружжя є неможливість та/або небажання подружжя проживати спільно. Зважаючи на оціночність поняття «неможливість та/або небажання подружжя проживати спільно», відсутність конкретного обставин підстав, які свідчать про неможливість та/або небажання проживати спільно, доцільно вказати ряд причин у диспозиції ст. 119 Сімейного кодексу України, передусім тих, які пов'язані із алкоголізмом, наркоманією подружжя, подружньою зрадою, загрозою життю та здоров'ю одного з подружжя або дітей у зв'язку із протиправними діями іншого з подружжя, а також тривалою відсутністю одного з подружжя з об'єктивних причин. Зазначені зміни дозволять краще захистити права подружжя, оскільки зменшать суб'єктивний чинник при визначенні правомірності встановлення режиму окремого проживання подружжя.

Дисертант вважає, що попри те, що в правовій доктрині пропонується передбачити можливість встановлення режиму окремого проживання подружжя не тільки судом, а й органами державної реєстрації актів цивільного стану, встановлення або припинення режиму окремого проживання подружжя через покладання на органи державної реєстрації актів цивільного стану повноважень щодо встановлення або припинення відповідного правового режиму не є доцільним, зважаючи на неможливість органів державної реєстрації актів цивільного стану виступати суб'єктами, які можуть затвердити умови сепарації, на відміну від нотаріусів, які можуть виконати як реєстраційну функцію, так і функцію засвідчення умов сепарації. У зв'язку із цим, слід передбачити у законодавстві можливість встановлення режиму окремого проживання подружжя через прийняття судом рішення за позовом подружжя, а у разі спільної позиції щодо можливості запровадження сепарації – через укладення договору про окреме проживання, який підлягає нотаріальному посвідченню та державній реєстрації, істотними умовами якого є умови

про порядок користування спільним майном, визначення місця проживання дитини у разі роздільного проживання подружжя, а також особливості здійснення батьківських прав та виконання обов'язків тим з батьків, хто проживатиме окремо від дитини, строк, на який встановлюється режим окремого проживання подружжя, а також момент, з якого відповідний правовий режим встановлюється, окремі правові наслідки, пов'язані із встановленням режиму окремого проживання подружжя, які не вказані у ст. 120 Сімейного кодексу України (в тому числі в аспекті надання утримання тому з подружжя, з ким залишається проживати дитина, а також непрацездатному подружжю).

Дисертантом запропоновано передбачити, що встановлення режиму окремого проживання подружжя повинне реєструватися у Реєстрі окремого проживання подружжя органами державної реєстрації актів цивільного стану на підставі поданого нотаріусом нотаріально посвідченого договору про окреме проживання та нотаріально посвідченої спільної заяви подружжя про встановлення режиму окремого проживання подружжя, або на підставі набрання законної сили рішенням суду про встановлення режиму окремого проживання подружжя. Моментом встановлення режиму окремого проживання подружжя в першому випадку повинен бути момент державної реєстрації договору про окреме проживання у Реєстрі окремого проживання подружжя (у випадку, якщо в договорі окремого проживання подружжя встановлюється конкретний момент встановлення режиму сепарації і цей момент є більш пізнім, ніж момент звернення до органу державної реєстрації актів цивільного стану – моментом встановлення режиму окремого проживання подружжя є момент, вказаний у договорі), або час набрання рішенням суду про встановлення режиму окремого проживання подружжя законної сили. Також підставою для встановлення режиму окремого проживання є постановлення судом ухвали про закриття провадження у справі і затвердження умов сепараційної угоди між подружжям як мирової.

Автор вказує, що в Сімейному кодексі України відсутнє власне визначення поняття «поновлення сімейних відносин», в чому воно виявляється, а також які дії повинні свідчити про те, що сімейні відносини поновилися і режим окремого проживання подружжя повинен бути припинений. Поновлення сімейних відносин можна визначити як фактичне припинення режиму окремого проживання подружжя через повернення до спільного проживання та спільної реалізації сімейних прав та обов'язків, які належать їм як подружжю; в той же час, поновлення сімейних відносин може свідчити про фактичне припинення сепарації, однак не про її припинення відповідно до ч. 2 ст. 120 Сімейного кодексу України, крім випадків, якщо таке поновлення відбулося одночасно повідомленням нотаріуса у разі, якщо підставою для встановлення відповідного режиму став договір про окреме проживання. В такому випадку, якщо подружжя спільно вирішило поновити сімейні відносини і припинити встановлений режим окремого проживання подружжя, воно може звернутися до

нотаріуса із спільною заявою про поновлення сімейних відносин, що стане підставою для того, щоб нотаріус, встановивши дійсне волевиявлення сторін і посвідчивши відповідну заяву, передав її органу державної реєстрації актів цивільного стану для подальшого вилучення запису із Реєстру окремого проживання подружжя.

Дисертантом також вказано, що режим окремого проживання подружжя може бути припинений судом на підставі спільної заяви подружжя або позову одного з них, у випадку смерті одного із подружжя або розірвання шлюбу, а також у разі закінчення строку, на який цей правовий режим був встановлений.

Дисертант визначає, що режим окремого проживання подружжя може бути встановлено судом як спосіб примирення сторін шляхом постановлення ухвали про зупинення провадження у справі у зв'язку із наданням сторонам у справі про розірвання шлюбу строку для примирення. Істотною умовою такої сепарації повинен стати саме строк, який встановлюється судом, який не може перевищувати шести місяців. В інших випадках, встановлення строку дії режиму окремого проживання подружжя відбувається за рішенням суду або відповідно до договору про окреме проживання подружжя, однак строк сепарації може бути і не встановлено. Із настанням строку, на який встановлювався режим окремого проживання подружжя, даний правовий режим припиняється, аналогічно тому, як припиняється режим сепарації, встановлений як спосіб примирення сторін.

Дисертантом запропоновано, що умови сепарації, визначені в договорі про окреме проживання подружжя можуть бути змінені подружжям шляхом укладення договору про внесення змін до договору про окреме проживання, який також підлягає нотаріальному посвідченню. В той же час, зазначені зміни не реєструються у Реєстрі окремого проживання подружжя, крім випадків, коли зміні підлягає строк дії режиму окремого проживання подружжя. У такому випадку, відповідні зміни повинні бути внесені до Реєстру окремого проживання подружжя органом державної реєстрації актів цивільного стану. Якщо відповідні умови були встановлені судовим рішенням про встановлення режиму окремого проживання подружжя, для їх зміни подружжя повинне звернутися до суду із спільною заявою або позовом одного із них.

Дисертантом запропоновано передбачити в Сімейному кодексі України, що встановлення, зміна або припинення режиму окремого проживання подружжя може бути визнане фіктивним, якщо воно відбулося без припинення або поновлення сімейних відносин, або без наявності причин, які призвели до неможливості і (або) небажання дружини і (або) чоловіка проживати спільно.

В результаті дослідження встановлено, що майновими правовими наслідками встановлення режиму окремого проживання подружжя, що поіменованій в сімейному законодавстві, є презумпція належності майна, набутого в період сепарації одному із подружжя на праві особистої

приватної власності. Також запропоновано вважати майновими правовими наслідками встановлення або зміни режиму окремого проживання подружжя також положення про втрату винним з подружжя права спадкування за законом в першу чергу та права на утримання у випадках, передбачити в сімейному та цивільному законодавстві, положення, що якщо причиною для встановлення режиму окремого проживання подружжя стала загроза життю та здоров'ю одного з подружжя або дітей у зв'язку із протиправними діями іншого з подружжя, в тому числі викликана фізичним або психічним насильством одного подружжя щодо іншого.

Також, здобувачем під час дослідження встановлено, що майновими наслідками встановлення режиму окремого проживання подружжя є такі умови сепарації, як порядок користування спільним майном, в тому числі житлом, яке використовувалося для проживання сім'ї (сімейним житлом); виділу у ньому для користування кожним із подружжя і дитиною; особливості понесення спільних витрат на спільне майно подружжя в період сепарації; особливості здійснення батьківських прав та виконання обов'язків майнового тим з батьків, хто проживатиме окремо від дитини (в тому числі обов'язків щодо утримання дитини).

Дисертант доводить, що припинення режиму окремого проживання подружжя зумовлює повернення до презумпції спільності майна подружжя, набутого після припинення сепарації (крім випадків, якщо підставою для припинення сепарації стало припинення шлюбу), а також припинення дії умов сепарації майнового характеру, передбачених відповідним судовим рішенням або договором.

За результатами проведеного дослідження дисертантом доведено, що особистими немайновими правовими наслідками встановлення режиму окремого проживання подружжя є припинення правової презумпції походження дитини від подружжя у випадку її народження через десять місяців після встановлення режиму сепарації, а також виникають окремі особливості реалізації особистих немайнових прав жінки та чоловіка як подружжя та як батьків дитини, передусім пов'язані із визначенням місця проживання дитини у разі роздільного проживання подружжя, а також особливостями здійснення батьківських прав та виконання обов'язків тим з батьків, хто проживатиме окремо від дитини (в тому числі питання здійснення виховних функцій, спілкування з дитиною, в тому числі часові межі такого спілкування).

Дисертант вказує, що як зазначається у сімейно-правовій доктрині, п. 2 ч. 2 ст. 120 Сімейного кодексу України деякою мірою суперечить нормі ст. 122 та ст. 133 Сімейного кодексу України, у яких не передбачено застережень стосовно визнання батьківства під час встановленого режиму окремого проживання та щодо того, що чоловік не записується батьком дитини, якщо минуло десять місяців після встановлення режиму окремого проживання подружжя, у зв'язку із чим запропоновано внести зміни до цих статей.

Дисертант зазначає, що зважаючи на пропозицію передбачити державну реєстрацію встановлення, зміни та припинення режиму окремого проживання подружжя, існуючий порядок державної реєстрації народження дитини, народженої пізніше десяти місяців після встановлення режиму окремого проживання подружжя вважаємо за доцільне змінити, передбачивши відсутність обов'язку подання судового рішення про встановлення сепарації до органу державної реєстрації актів цивільного стану. В той же час, слід зберегти можливість для заявника подати документ, яким встановлено або припинено режим окремого проживання подружжя, в тому числі відповідне рішення суду, судову ухвалу, договір про окреме проживання подружжя. В той же час, слід погодитися із висловленою в правовій доктрині думкою, що якщо подружжя перебуває в режимі окремого проживання, але чоловік у зареєстрованому шлюбі (або інший чоловік) готовий визнати своє батьківство щодо дитини, дитина реєструватиметься за правилами ст.125 Сімейного кодексу України, у зв'язку із чим запропоновано внесення відповідних змін до Сімейного кодексу України.

Мета дисертаційного дослідження полягає у розробленні науково-теоретичної концепції сучасного розуміння правового режиму окремого проживання подружжя, виявлення основних теоретичних та прикладних проблем даного сімейно-правового інституту, а також формування наукових висновків та пропозицій стосовно вдосконалення чинного сімейного законодавства у даній галузі дослідження.

За результатами дослідження сформульовано та обґрунтовано низку наукових положень, що виносяться на захист, зокрема:

у перше:

1) визначено поняття «окреме проживання подружжя» як стан шлюбних відносин, який виникає у зв'язку із фактичним припиненням шлюбних відносин без встановлення режиму окремого проживання подружжя (фактична сепарація) або із встановленням режиму окремого проживання подружжя судом (юридична сепарація) з метою збереження шлюбу і виступає як альтернатива розірванню шлюбу, коли подружжя фактично припиняє ведення спільного господарства, бюджету, проживання, однак зберігає статус подружжя у відносинах з дітьми, іншими членами сім'ї та родичами, іншими учасниками сімейних відносин, в тому числі органами державної влади, місцевого самоврядування;

2) запропоновано встановити перелік підстав, які свідчать про неможливість або небажання подружжя проживати спільно у сімейному законодавстві, зокрема доповнити ст. 119 Сімейного кодексу України такими причинами, як: алкоголізм, наркоманія подружжя, подружня зрада, загроза життю та здоров'ю одного з подружжя або дітей у зв'язку із протиправними діями іншого з подружжя, а також тривала (понад рік) відсутність одного з подружжя з об'єктивних причин (в тому числі через відбування покарання за вчинення кримінального правопорушення), що

дозволить краще захистити права подружжя та зменшити суб'єктивний чинник при визначенні правомірності встановлення режиму окремого проживання подружжя;

3) запропоновано передбачити державну реєстрацію встановлення та припинення режиму окремого проживання подружжя у Реєстрі окремого проживання подружжя, органами державної реєстрації актів цивільного стану у разі встановлення або припинення режиму сепарації судовим рішенням або нотаріусом у разі встановлення або припинення режиму сепарації відповідним договором про окреме проживання;

4) запропоновано передбачити можливість визнання встановлення або припинення режиму окремого проживання фіктивним з тих самих причин, які передбачені у ст. ст. 40 та 108 Сімейного кодексу України для визнання фіктивним укладення шлюбу та його розірвання, а також визначити правові наслідки фіктивності, з урахуванням відповідних положень ст. 45 та 46 Сімейного кодексу України;

удосконалено:

5) поняття режиму окремого проживання подружжя як правового режиму, що встановлений судом, на підставі спільної заяви подружжя, позову одного з них, укладеного договору про окреме проживання (сепараційного договору), у зв'язку із неможливістю та/або небажанням подружжя або одного з них спільно проживати та підтримувати шлюбні відносини (які однак не припиняються остаточно і продовжують існувати з метою реалізації взаємних прав та обов'язків подружжя, в тому числі у їх відносинах з іншими учасниками сімейних відносин), який встановлюється на певний строк або безстроково, може бути припинений судом або із спільної ініціативи подружжя і передбачає виникнення ряду правових наслідків, притаманних припиненню шлюбу, передусім у майновій сфері та у сфері визначення походження дитини;

б) існуючий в юридичній доктрині підхід щодо змісту юридичної сепарації як форми захисту інтересів подружжя у майновій сфері, зважаючи на дію презумпції роздільності майна, набутого в період сепарації та блокування презумпції шлюбного походження дитини, народженої через 10 місяців після встановлення режиму окремого проживання подружжя;

7) перелік ознак режиму окремого проживання подружжя, таких як:
а) загальні, які спільні для сепарації та припинення шлюбу (в аспекті правових наслідків, визначених у ст. 120 Сімейного кодексу України та інших наслідків, які передбачені законодавством зарубіжних держав, якими найчастіше є припинення права на спадкування щодо майна померлого подружжя, права на утримання з боку іншого подружжя, а в окремих випадках – права проживання у сімейному житлі) та спільні для сепарації та зареєстрованого шлюбу (в аспекті збереження усіх взаємних прав та обов'язків подружжя, крім визначених у ст. 120 Сімейного кодексу України, та статусу подружжя у сімейних відносинах із дітьми, іншими учасниками сімейних відносин та третіми особами); б) спеціальні

(наявність особливих підстав для його встановлення та припинення; змішаний характер встановлення та припинення режиму окремого проживання подружжя; встановлення режиму окремого проживання подружжя є підставою призупинення шлюбних відносин на певний час, однак таке призупинення може стосуватися не усіх шлюбно-сімейних відносин, а лише певної їх частини; строковий характер дії правового режиму окремого проживання подружжя);

8) перелік фактичних підстав встановлення режиму окремого проживання подружжя, зокрема визначено такі причини, які свідчать про неможливість та/або небажання подружжя проживати спільно: відсутність спільних життєвих цілей та сімейних інтересів, що унеможлиблює спільне сімейне життя та шлюбні відносини, тривале окреме проживання, відсутність ведення спільного господарства, наявність різних поглядів на життя, відсутність взаєморозуміння у сім'ї, відсутність ведення спільного господарства, відсутність бажання надалі проживати разом, сімейні суперечки і конфлікти, що призвело до напружених відносин, відсутність наміру поновити спільне проживання, зловживання одним із подружжя спиртними напоями, відсутність інтересу до виховання власної дитини, сварки та фізичне насилля до іншого з подружжя;

9) поняття та природи поновлення сімейних відносин в аспекті дисертаційного дослідження, яке слід розуміти як фактичне припинення режиму окремого проживання подружжя через повернення до спільного проживання та спільної реалізації сімейних прав та обов'язків, які належать їм як подружжю; в той же час, поновлення сімейних відносин може свідчити про фактичне припинення сепарації, однак не про її припинення відповідно до ч. 2 ст. 120 Сімейного кодексу України, крім випадків, якщо таке поновлення відбулося одночасно повідомленням нотаріуса у разі, якщо підставою для встановлення відповідного режиму став договір про окреме проживання

набуло подальшого розвитку:

10) положення щодо можливості встановлення режиму окремого проживання подружжя через прийняття судом рішення за позовом подружжя, а у разі спільної позиції щодо можливості запровадження сепарації – через укладення договору про окреме проживання, який підлягає нотаріальному посвідченню та державній реєстрації і в якому визначають особливості реалізації правових наслідків, визначених ст. 120 Сімейного кодексу України, а також визначаються й інші правові наслідки, в тому числі позбавлення права на утримання та/або спадкування у разі, якщо причиною для встановлення відповідного правового режиму стало фізичне або психічне насильство одного подружжя щодо іншого; визначення порядку користування сімейним житлом; визначення особливостей виховання дитини подружжям, в тому числі тим з подружжя, яке проживатиме окремо. При цьому, слід погодитися із висловленою думкою у правовій доктрині, що порядок припинення режиму окремого

проживання має перебувати у прямій залежності з порядком його встановлення;

11) положення про можливість втрати права на утримання та на спадкування у разі встановлення режиму окремого проживання подружжя в частині можливості такої втрати за рішенням суду у разі, якщо причиною для встановлення відповідного правового режиму стало фізичне або психічне насильство одного подружжя щодо іншого;

12) положення про часові рамки перебування подружжя у режимі окремого проживання подружжя, які залежать від часу набрання законної сили відповідним судовим рішенням або від часу державної реєстрації договору про окреме проживання, а також може зумовлюватися рядом інших юридичних фактів, таких як смерть одного з подружжя, розірвання шлюбу або його припинення з інших підстав, закінчення строку, на який встановлювався режим окремого проживання договором про окреме проживання або судовим рішенням про встановлення відповідного правового режиму;

13) дослідження зарубіжного досвіду правового регулювання підстав та правових наслідків режиму окремого проживання подружжя у державах Європейського Союзу, суміжних з Україною держав та США, в частині наукового дослідження можливості врахування зарубіжного досвіду в сімейному законодавстві України;

14) дослідження змісту законодавства, яке діяло на українських землях і врегульовувало режим окремого проживання подружжя в частині наукового дослідження періоду дії законодавства Російської та Австро-Угорської імперії, а також держав, до складу яких входили західноукраїнські землі в період 20-30-х років ХХ ст.

По закінченню доповіді присутніми було поставлено до аспіранта Оксанюка О. А. такі питання:

Трач О.М., к. ю. н., доцент: Ви пишете про процесуальні особливості встановлення режиму окремого проживання подружжя в сімейному праві, зокрема про конкретний перелік обставин, які свідчать про неможливість та/або небажання подружжя проживати разом. При цьому Ви пропонуєте доповнити ст. 119 Сімейного кодексу України конкретними обставинами, зокрема алкоголізм, наркоманія подружжя, подружня зрада, загроза життю та здоров'ю одного з подружжя або дітей у зв'язку із протиправними діями іншого з подружжя, а також тривала (понад рік) відсутність одного з подружжя з об'єктивних причин (в тому числі через відбування покарання за вчинення кримінального правопорушення). Однак виникає запитання, чому Ви обрали саме такий перелік обставин і чому не пропонуєте додати інші, які Ви ж визначили у дисертації, а також в чому сенс цих пропозицій, якщо Ви зазначаєте, що запропонований Вами перелік є невичерпним і може включати в себе й інші обставини, які свідчать про неможливість та/або небажання подружжя проживати разом.

Відповідь: Дякую за запитання. Сенс цієї пропозиції полягає в тому, що такі обставини, як алкоголізм, наркоманія подружжя, подружня зрада, загроза життю та здоров'ю одного з подружжя або дітей у зв'язку із протиправними діями іншого з подружжя, а також тривала (понад рік) відсутність одного з подружжя з об'єктивних причин (в тому числі через відбування покарання за вчинення кримінального правопорушення) є такими, що безперечно негативно впливають на подружні відносини, а можуть також становити загрозу для одного з них або членів їх сім'ї. Визначення цих обставин у законодавстві запобігатиме можливості коли суд відмовить у задоволенні позову (заяви) про встановлення режиму окремого проживання подружжя, що може поставити під загрозу життя чи здоров'я подружжя або членів їх сім'ї, матеріальне благополуччя сім'ї, призведе до ще більш непоправного погіршення сімейних відносин. Інші обставини не пропонувалися для внесення змін до Сімейного кодексу України, зважаючи на те, що вони є менш серйозними і суд повинен під час вирішення справи розглянути наскільки вони негативно впливають на сімейні відносини.

Чорна Ж.Л., к. ю. н., доцент: В чому полягає новизна даного дисертантом визначення режиму окремого проживання подружжя порівняно із іншими визначеннями, які існують у правовій доктрині?

Відповідь: Дякую за запитання. В дисертації запропоновано визначити поняття режиму окремого проживання подружжя як правового режиму, що встановлений судом, на підставі спільної заяви подружжя, позову одного з них, укладеного договору про окреме проживання (сепараційного договору), у зв'язку із неможливістю та/або небажанням подружжя або одного з них спільно проживати та підтримувати шлюбні відносини (які однак не припиняються остаточно і продовжують існувати з метою реалізації взаємних прав та обов'язків подружжя, в тому числі у їх відносинах з іншими учасниками сімейних відносин), який встановлюється на певний строк або безстроково, може бути припинений судом або із спільної ініціативи подружжя і передбачає виникнення ряду правових наслідків, притаманних припиненню шлюбу, передусім у майновій сфері та у сфері визначення походження дитини. Новизна даного визначення у тому, що в ньому більш широко визначений порядок встановлення та припинення, а також визначено правову природу даного правового режиму, коли в результаті його встановлення шлюбні відносини не припиняються остаточно і продовжують існувати з метою реалізації взаємних прав та обов'язків подружжя, в тому числі у їх відносинах з іншими учасниками сімейних відносин.

Іванова Р.Ю., к. ю. н., доц.: Чи використовували Ви практику Європейського Суду з прав людини для дослідження досвіду правового регулювання режиму окремого проживання подружжя?

Відповідь: Дякую за запитання. Ні, в дисертації не використовувалася практика Європейського суду з прав людини, однак досліджувалося законодавства багатьох держав Європи та Америки, де існує інститут сепарації.

Бондаренко-Зелінська Н. Л., к. ю. н., доцент: В дисертації Ви часто використовуєте поняття «сепарація» («юридична сепарація», «фактична сепарація»), особливо при дослідженні зарубіжного досвіду правового регулювання окремого проживання подружжя. Чи Ви вважаєте їх такими, що позначають одне і те ж поняття?

Відповідь: Дякую за запитання. Так, в дисертації поняття «юридична сепарація» та «режим окремого проживання подружжя» визначені як такі, що позначають одне і те ж поняття. При цьому, під фактичною сепарацією в дисертації розуміється фактичне припинення шлюбних відносин без встановлення режиму окремого проживання подружжя, тобто таке, яке не має правових наслідків, визначених ст. 120 Сімейного кодексу України. В той же час, при використанні поняття «сепарація» воно використовувалося як ідентичне поняттю «режим окремого проживання подружжя».

Лозінська С.В., к. ю. н., доц.: Ви пропонуєте позбавляти права на спадкування у разі встановлення режиму окремого проживання подружжя в у разі, якщо причиною для встановлення відповідного правового режиму стало фізичне або психічне насильство одного подружжя щодо іншого. Чому Ви обрали саме такий перелік обставин?

Відповідь: Дякую за запитання. При визначенні саме такого переліку обставин, я виходив із того, що ці дії одного із подружжя є найбільш серйозним випадком негідної поведінки подружжя у шлюбних відносинах, який як правило призводить до розірвання шлюбу. І якщо режим сепарації було встановлено із цієї причини і надалі постраждалий від насильства подружжя помирає, слід презюмувати те, що він навряд хотів би, щоб його майно спадкував подружжя, який вчинив щодо нього фізичне або психічне насильство. Тому було запропоновано саме цю обставину, як такої що спричиняє втрату права на спадкування за законом.

Нагнибіда В.І., д. ю. н., доцент: Досліджуючи зарубіжний досвід правового регулювання підстав та правових наслідків встановлення режиму окремого проживання подружжя, законодавство яких держав Ви розглянули?

Відповідь: Дякую за запитання. В дисертації було досліджене цивільне та сімейне законодавство таких держав, як Аргентина, Бельгія, Бразилія, Велика Британія, Еквадор, Іспанія, Італія, Колумбія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Норвегія, Перу, Польща, Португалія, США, Угорщина, Франція, Швейцарія.

ВИСТУПИЛИ:

професор кафедри цивільного права та процесу, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України Ватрас Володимир Антонович, як науковий керівник, зробив коротку характеристику дисертації та особи здобувача.

Аспірантом Оксанюком Олегом Анатолійовичем повністю виконано індивідуальний план навчальної роботи, що відповідає навчальному плану Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова підготовки фахівців освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право галузі знань 08 Право аспірантури. Він відвідував лекції та семінарські заняття, які проводили науково-педагогічні працівники університету.

Оксанюк О. А. своєчасно та повністю виконував всі розділи індивідуального плану наукової роботи, що підтверджується висновками кафедри цивільного права та процесу на підставі звітів аспіранта та атестаційних листів наукового керівника.

Проведене дослідження відповідає вимогам актуальності, оригінальності підходу дослідження, а отримані результати характеризуються ознаками наукової новизни. Попри наявність низки дисертаційних робіт щодо окремих аспектів правового регулювання режиму окремого проживання подружжя, комплексного дослідження режиму окремого проживання подружжя в сімейному праві не було здійснено.

Враховуючи комплексність та системність дослідження, при розкритті обраної теми використовувалися методи: діалектичний, формально-логічний, системно-структурний, історико-правовий, порівняльно-правовий.

Дисертаційне дослідження характеризується вдалою структурою, що дозволило зупинитись не лише на вивченні проблеми в цілому, але й на окремих її аспектах та виявити взаємозв'язки між ними. Питання аналізуються послідовно, показана їх взаємообумовленість.

Про обґрунтованість положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження «Режим окремого проживання подружжя в сімейному праві», зокрема, свідчить опрацювання значного масиву наукових праць вітчизняних і зарубіжних авторів, що супроводжувалось їх критичним аналізом і аргументацією власних позицій.

При цьому аспірант оперує вітчизняними та зарубіжними публікаціями, що присвячені дослідженню окремих аспектів цієї проблематики. На особливу увагу заслуговує проведений дисертантом глибокий та послідовний аналіз нормативно-правових актів європейських країн, судової практики із питань, пов'язаних із правовим регулюванням режиму окремого проживання подружжя.

Дисертант критично оцінює положення окремих наукових робіт, а також, дотримуючись етики наукових дискусій, вступає у полеміку щодо думок, які видаються з тих чи інших причин неприйнятними. Наукові

результати дисертаційної роботи отримані особисто. Для аргументації окремих положень та як підґрунтя наукової дискусії використано положення праць інших науковців, на які зроблено відповідні посилання.

Під час виконання дисертаційного дослідження аспірант дотримувався основних засад академічної доброчесності, які закріплено у п. 2.3.3 Кодексу академічної доброчесності Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова.

Характеризуючи аспіранта особисто слід відзначити, що Олег Анатолійович у процесі підготовки дисертації проявив себе інтелектуальним та сумлінним науковцем, який спроможний з використанням різноманітного методологічного інструментарію виконувати складні дослідження на високому науковому рівні. Враховуючи наведене, науковий керівник стверджує, що висновки здобувачем у дисертації можна визнати такими, що мають характер наукової новизни, а результати дисертації мають теоретичне та практичне значення у рівні пізнання і розвитку проблем, які досліджуються.

Дисертація є самостійною, завершеною науковою роботою, містить власне розуміння автора щодо доцільності вдосконалення цивільного законодавства та відповідні пропозиції. В цілому, висновки проведеного дослідження характеризуються науковою новизною. Кількість і якість висновків дисертанта свідчать про науковий характер дослідження, що відповідає науковому ступеню доктора філософії зі спеціальності 081 «Право», галузі знань «Право».

Враховуючи наведене, можна стверджувати, що висновки, сформульовані Оксанюком О. А. у дисертації можна визнати такими, що мають характер наукової новизни і роблять значний внесок у рівень пізнання і розвитку проблем, які досліджуються.

Тому, вважаючи на викладене слід зробити висновок, що представлене наукове дослідження Оксанюка О. А. на тему «Фактичні шлюбні відносини у сімейному праві» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) та Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, а тому рекомендується до захисту та надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Після цього слово було надано рецензентам дисертаційного дослідження.

Доктор юридичних наук, професор Костяшкін І. О. відзначив високий та глибокий науковий рівень дисертаційного дослідження, який відповідає рівню, змісту, науковим результатам та вимогам, що висунуті для дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії.

Наукові положення, висновки і рекомендації, викладені у дисертації мають достатній ступінь обґрунтованості, оскільки базуються на

теоретичних працях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених – представників, насамперед, науки сімейного права. Зокрема, теоретичною основою дисертаційного дослідження є наукові праці українських і зарубіжних учених із загальнотеоретичної юриспруденції, цивільного права, сімейного права, інших галузей права.

У дисертації чітко сформульована мета. Об'єкт та предмет дослідження визначені відповідно до встановлених вимог та дозволяють всебічно проаналізувати поставлену проблему, не виходячи за межі наукової спеціальності. Дисертація Олега Анатолійовича написана грамотно, сприймається легко та з інтересом.

Основні результати дисертації достатньо повно викладено у 11 наукових працях, зокрема у 4 наукових статтях у фахових виданнях України, 1 наукова стаття у науковому періодичному виданні іншої держави, зокрема у періодичному науковому виданні іншої держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертацію здобувача, 6 у збірниках тез матеріалів міжнародних наукових і науково-практичних конференціях та одній одноособовій монографії, присвяченій темі дисертаційного дослідження.

При цьому, як і будь-яке оригінальне дослідження, воно має окремі дискусійні положення.

1. У першому розділі дисертації автор зазначає, що спеціальними ознаками фактичних шлюбних відносин є зокрема наявність особливих підстав для його встановлення та припинення; змішаний характер встановлення та припинення режиму окремого проживання подружжя; встановлення режиму окремого проживання подружжя є підставою призупинення шлюбних відносин на певний час, однак таке призупинення може стосуватися не усіх шлюбно-сімейних відносин, а лише певної їх частини; строковий характер дії правового режиму окремого проживання подружжя. При цьому, при аналізі першої ознаки, автор зазначає, що підставою припинення режиму окремого проживання подружжя є поновлення сімейних відносин, зважаючи на припинення причин, які зумовили неможливість або небажання одного з подружжя чи обох з подружжя проживати спільно або зміна ставлення до них з боку подружжя; в той же час автор не враховує, що також підставами такого припинення є смерть подружжя та розірвання шлюбу (як зазначає у другому розділі сам автор), однак в такому випадку поновлення сімейних відносин не відбувається, навпаки вони безповоротно припиняються.

2. Потребує більш поглибленого вивчення пропозиції автора щодо державної реєстрації встановлення, зміни або припинення режиму окремого проживання подружжя, в тому числі в аспекті визначення процедурного порядку такої реєстрації, суб'єктів, уповноважених здійснювати реєстраційні дії, порядку ведення такого реєстру та переліку суб'єктів, які матимуть до нього доступ.

3. Здобувач запропонував передбачити можливість визнання встановлення або припинення режиму окремого проживання фіктивним з тих самих причин, які передбачені у ст. ст. 40 та 108 Сімейного кодексу України для визнання фіктивним укладення шлюбу та його розірвання, а також визначити правові наслідки фіктивності, з урахуванням відповідних положень ст. 45 та 46 Сімейного кодексу України. В той же час, в дисертації недостатньо повно розглянуто питання щодо можливості поширення правових наслідків сепарації на того з подружжя, який не знав про фіктивний характер встановленого правового режиму.

4. Залишилися не чіткими позиції щодо випадків укладення договорів щодо правового режиму майна, щодо надання утримання, щодо здійснення батьківських прав та виконання обов'язків тим з них, хто проживає окремо від дитини тощо, які не є договором про окреме проживання, передусім в аспекті істотних умов та порядку укладання таких договорів.

Слід зазначити, що викладені зауваження переважно мають дискусійний характер і тому суттєво не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи. Вони викликані інтересом до цього дослідження, новизною та актуальністю питань, що розкриваються автором.

Висновок щодо рецензованого дослідження. Дисертаційна робота Оксанюка Олега Анатолійовича на тему «Режим окремого проживання подружжя в сімейному праві» є послідовною, завершеною науковою працею, що має цілісний характер із цікавим насиченим змістом. Дисертація містить науково-обґрунтовані висновки, результати необхідних наукових узагальнень предмета, що досліджується, практичні рекомендації, які в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що має суттєве значення для науки сімейного права у галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право.

Робота має теоретичне та практичне значення та може бути рекомендована до розгляду в спеціалізованій вченій раді відповідного профілю з метою здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Кандидат юридичних наук, доцент Черняк О. Ю. зауважила, що у роботі Оксанюка О. А. дотриманий баланс розкриття усіх наукових поглядів в межах обраного напрямку. Рецензент наголосила, що дисертація базується на джерельній базі, до якої включені наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, а також нормативно-правові акти що стосуються правового регулювання режиму окремого проживання подружжя не лише за сімейним законодавством України, а й інших держав.

Окрім іншого, О. Ю. Черняк відзначила високий науковий рівень дисертаційного дослідження. Робота Оксанюка О. А. характеризується оптимальною, продуманою дослідницькою стратегією та логікою розв'язання проблем, що підлягають науковому аналізу. Дисертант показав глибокі теоретичні та практичні знання досліджуваної тематики, вміння

самостійно узагальнювати і аналізувати нормативні акти, загальну та спеціальну літературу, судову практику, робити науково обґрунтовані висновки, формулювати визначення правових понять і пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується науковими доказами, структурою роботи й обраною здобувачем методикою дослідження. Висновки й пропозиції роботи отримано із застосуванням традиційних й апробованих цивільно-правовою наукою методів (серед яких спеціальні та загальнонаукові методи дослідження). Структура роботи є логічною. Дисертація складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, які містять сім підрозділів.

Дисертантом сформульовано об'єкт дослідження, а також його предмет. Мета дослідження визначена відповідно до його об'єкта та предмета, а саме розроблення науково-теоретичної концепції сучасного розуміння правового режиму окремого проживання подружжя, виявлення основних теоретичних та прикладних проблем даного сімейно-правового інституту, а також формування наукових висновків та пропозицій стосовно вдосконалення чинного сімейного законодавства у даній галузі дослідження. Викладені у розділах основної частини роботи положення, переконують у тому, що відповідні питання теоретично і практично важливі і є недостатньо вивченими в сімейно-правовій науці. Праця базується на достатній джерельній базі (це роботи з сімейного права, законодавство іноземних країн, судові рішення). Зроблені по тексту дисертації посилання свідчать, що дослідження базується на працях науковців з зазначеної тематики, здобувачем детально проаналізовано нормативно-правові акти. Положення, висновки та пропозиції, що виносяться здобувачем на захист, додатково висвітлюють відомі в науці положення та сприяють продовженню і поглибленню досліджень режиму окремого проживання подружжя в сімейному праві.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації обумовлюється тим, що дисертація Оксанюка О. А. є одним з перших в Україні комплексних наукових досліджень поняття та правової природи режиму окремого проживання подружжя в сімейному праві. Низка теоретичних положень, висновків і рекомендацій дисертанта мають наукову новизну і практичну значимість і є достатніми для роботи такого рівня.

На думку Черняк О. Ю., аргументованим є визначення правових наслідків встановлення режиму окремого проживання подружжя майнового та немайнового характеру. Значущою також є пропозиція автора щодо необхідності запровадження інституту «договору про окреме проживання», який би міг стати альтернативою судового встановлення цього правового режиму, коли між подружжям немає спору як щодо необхідності встановлення режиму окремого проживання подружжя, так і щодо умов такого окремого проживання; важливою є пропозиція автора

щодо необхідності державної реєстрації встановлення, зміни та припинення режиму окремого проживання подружжя органами державної реєстрації актів цивільного стану.

Особливо цінним, на думку рецензента, є висновок здобувача у роботі щодо притаманності режиму окремого проживання подружжя таких спеціальних ознак, як: наявність особливих підстав для його встановлення та припинення; змішаний характер встановлення та припинення режиму окремого проживання подружжя; встановлення режиму окремого проживання подружжя є підставою призупинення шлюбних відносин на певний час, однак таке призупинення може стосуватися не усіх шлюбно-сімейних відносин, а лише певної їх частини; строковий характер дії правового режиму окремого проживання подружжя.

Рецензент відзначила науковий внесок здобувача щодо дослідження зарубіжного досвіду правового регулювання підстав та правових наслідків фактичних шлюбних відносин у державах Європейського Союзу, суміжних з Україною держав, США, а також ряду держав Латинської Америки.

Позитивно оцінюючи дисертацію О. А. Оксанюка рецензент звернула увагу й на те, що у дисертаційному дослідженні мають місце суперечливі положення, які потребують пояснень. Зокрема, доцільно було б розглянути більш детально такі правові наслідки встановлення режиму окремого проживання подружжя як можливість встановлення походження дитини від батька, якщо дитина народжена після спливу десяти місяців після встановлення режиму окремого проживання подружжя, а також зарубіжний досвід надання права усиновлення дитини без згоди іншого подружжя, за умови знаходження подружжя у стані сепарації. На жаль зазначені положення досліджені автором недостатньо, зокрема в частині дослідження і врахування відповідної судової практики та можливого удосконалення норм, які врегульовують зазначені питання.

Дисертант пропонує доповнити Сімейний кодекс України доповнити ст. 119 Сімейного кодексу України такими причинами встановлення режиму окремого проживання подружжя як: алкоголізм, наркоманія подружжя, подружня зрада, загроза життю та здоров'ю одного з подружжя або дітей у зв'язку із протиправними діями іншого з подружжя, а також тривала (понад рік) відсутність одного з подружжя з об'єктивних причин (в тому числі через відбування покарання за вчинення кримінального правопорушення). В той же час, виникає питання щодо обґрунтованості визначення в якості тривалої відсутності річного строку відсутності, а не більш чи менш тривалого строку. доповнити ст. 119 СК України такими причинами, як: алкоголізм, наркоманія подружжя, подружня зрада, загроза життю та здоров'ю одного з подружжя або дітей у зв'язку із протиправними діями іншого з подружжя, а також тривала (понад рік) відсутність одного з подружжя з об'єктивних причин (в тому числі через відбування покарання за вчинення кримінального правопорушення). Такий висновок автора потребує додаткового пояснення.

Дисертант пропонує передбачити державну реєстрацію встановлення та припинення режиму окремого проживання подружжя у Реєстрі окремого проживання подружжя, органами державної реєстрації актів цивільного стану у разі встановлення або припинення режиму сепарації судовим рішенням або нотаріусом у разі встановлення або припинення режиму сепарації відповідним договором про окреме проживання. На думку рецензента, дана пропозиція недоречна в частині передбачення саме окремого державного реєстру, оскільки факт встановлення та припинення режиму окремого проживання подружжя може реєструватися у Державному реєстрі актів цивільного стану.

Разом з цим, наявність окремих недоліків та дискусійних положень дисертації суттєво не зменшують її наукову значущість, не знижують позитивну оцінку роботи та її цінність.

Висновок щодо рецензованого дослідження. Дисертація є завершеною науковою працею, та може бути рекомендована до розгляду в разовій спеціалізованій вченій раді відповідного профілю з метою здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, професор Омельчук О. М. Він зауважив, що дисертація Олега Анатолійовича присвячена актуальній темі – режим окремого проживання подружжя в сімейному праві.

Актуальні проблеми дисертаційного дослідження визначили характер та перелік поставлених дисертантом мети та задач. Автору вдалося досягти поставленої мети та вирішити задачі. Ознайомлення зі змістом дисертації Олега Анатолійовича дає підстави для таких висновків.

Дисертант виявив належний рівень знань фахової літератури, нормативно-правового матеріалу, правозастосовної практики, підняв низку дискусійних проблем, що підлягають осмисленню і відповідному їх рішенням.

Дисертантом застосовано різноманітні методи наукового аналізу досліджуваних проблем, проаналізовано наукову та навчальну літературу, енциклопедичні видання, зроблена критична оцінка положень чинного цивільного законодавства та його реалізація в судовій практиці.

На думку Омельчука О. М., правильним та своєчасним є висновок про те, що режим окремого проживання подружжя передбачений законодавством багатьох держав, однак має особливості в частині його встановлення, припинення та правових наслідків. Зокрема, існують три моделі інституту сепарації шлюбу: сепарація шлюбу ґрунтується на самотійності цього правового інституту та інституту розірвання шлюбу; модель, під час застосування якої не розрізняють підстав для сепарації та розірвання шлюбу; саме подружжя повинно зробити вибір щодо застосування того чи іншого інституту; модель, яка виходить з визнання безпосередньої залежності розірвання шлюбу від сепарації, тобто той з подружжя, хто бажає розірвати шлюб, повинен деякий час знаходитись у

стані сепарації, оформленої рішенням компетентного органу (формальної, а не фактичної сепарації, за якої подружжя не проживає разом з власної волі та не звертається за оформленням такого стану до жодних уповноважених органів).

На його думку, заслуговує на увагу пропозиція щодо запровадження інституту «договору про окреме проживання подружжя» та визначення умов сепарації, тобто умов, на яких відбувається встановлення режиму окремого проживання подружжя і які являють собою ширший перелік правових наслідків сепарації, встановлений відповідним судовим рішенням або договором про окреме проживання. Також можна схвально відзначити пропозицію автора щодо державної реєстрації встановлення та припинення режиму окремого проживання подружжя.

Разом з тим Омельчук О. М. вважає, що окремі проблеми теми не знайшли відповідного рішення і обґрунтування у роботі, зокрема щодо порядку державної реєстрації встановлення та припинення режиму окремого проживання подружжя (дані питання розглянуто достатньо фрагментарно). Проте, вказаний недолік не знижує наукове значення і практичну цінність зазначеного дослідження. Робота завершується самостійними і аргументованими висновками, які логічно пов'язані із викладеним основним матеріалом. Тому, вважаючи на викладене зроблено висновок, що представлене наукове дослідження Олега Оксанюка «Режим окремого проживання подружжя в сімейному праві» відповідає спеціальності 081 «Право» та може бути рекомендоване до захисту.

Доктор юридичних наук, професор Гринько С.Д. зазначила, що інститут окремого проживання подружжя відіграє важливе значення і раніше не був легалізованим, попри його широке розповсюдження в багатьох державах світу, в тому числі й суміжних з Україною. Насамперед, його поширення було викликано спочатку неможливістю легального розірвання шлюбу та необхідністю у зв'язку із цим узаконення фактичного припинення шлюбних відносин, зараз – можливістю виступити способом примирення подружжя та уникнення розірвання шлюбу, а також способом захисту ряду сімейних прав та законних інтересів подружжя.

У цьому аспекті, велике значення відіграють норми Сімейного кодексу України, якими здійснюється визначення правових наслідків сепарації, передусім виникнення презумпції роздільності майна, набутого в період сепарації, блокування презумпції походження дитини від подружжя у разі її народження через десять місяців після встановлення режиму окремого проживання подружжя, інших правових наслідків, які можуть виникати, передусім в аспекті реалізації інших сімейних прав та обов'язків подружжя, які виникають у зв'язку із необхідністю користування спільним майном та виконання батьківських прав та обов'язків, в тому числі у зв'язку із роздільним проживанням.

В той же час, в правовій доктрині до цього часу точаться дискусії щодо правової природи режиму окремого проживання подружжя,

можливості розширення переліку підстав встановлення та припинення режиму сепарації, процесуальних особливостей, які при цьому виникають, а також можливості розширення правових наслідків встановлення та припинення режиму окремого проживання подружжя. Певною мірою дане дисертаційне дослідження дозволяє вирішити ряд теоретико-правових та прикладних проблем, які виникають у зазначеній сфері наукового дослідження.

Разом з тим, зазначила Гринько С.Д., дисертація не позбавлена певних недоліків. Зокрема слід було більшу увагу приділити особистим немайновим правовим наслідкам встановлення режиму окремого проживання подружжя. Це дозволило б автору зробити своє дослідження більш цілісним та комплексним та сприяло майбутній рекодифікації приватного права у тому напрямку, який обрав автор.

Професор Гринько С.Д. прийшла до висновку, що викладені зауваження викликані інтересом до цього дослідження, новизною та актуальністю питань, що розкриваються автором, тому суттєво не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота Олега Оксанюка «Режим окремого проживання подружжя в сімейному праві» відповідає галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право та вимогам підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії.

Доктор юридичних наук, доцент Нагнибіда В.І. зазначив, що дисертація Олега Оксанюка характеризується оптимальною, продуманою дослідницькою стратегією та логікою розв'язання проблем, що підлягають науковому аналізу. Висновки дисертації зроблено із застосуванням низки загальнонаукових та галузевих методів і прийомів, використання яких зумовлене її метою, задачами, предметом і об'єктом дослідження.

Структура дисертаційної роботи є продуманою і цілком логічною щодо предмету дослідження і поставленої мети. Для авторської концепції суттєве значення має кожен із розділів, оскільки такий виклад обґрунтовує висновки щодо фактичних шлюбних відносин у сімейному праві.

Зокрема слід підтримати позицію автора у висновку про те, що окреме проживання подружжя – це стан шлюбних відносин, який виникає у зв'язку із фактичним припиненням шлюбних відносин без встановлення режиму окремого проживання подружжя (фактична сепарація) або із встановленням режиму окремого проживання подружжя судом (юридична сепарація) з метою збереження шлюбу і виступає як альтернатива розірванню шлюбу, коли подружжя фактично припиняє ведення спільного господарства, бюджету, проживання, однак зберігає статус подружжя у відносинах з дітьми, іншими членами сім'ї та родичами, іншими учасниками сімейних відносин, в тому числі органами державної влади, місцевого самоврядування.

Дисертант також правильно звертає увагу до зарубіжного досвіду правового регулювання у досліджуваній сфері, що дало змогу автору не

тільки проаналізувати національне сімейне законодавство в порівняльному контексті, але й розробити пропозиції до його удосконалення.

На думку Володимира Івановича, при дослідженні режиму окремого проживання подружжя слід було з'ясувати більш детально особливості захисту майнових та особистих немайнових прав подружжя при встановленні або припиненні цього правового режиму.

Доцентом було наголошено, що дисертація Олега Оксанюка є самостійною працею, має творчий характер, є завершеним науковим дослідженням, що за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішення поставлених наукових проблем, теоретичним рівнем та практичною значимістю, достовірністю та обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії спеціальності 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент Лозінська С.В. відзначила актуальність теми дисертаційного дослідження, вдало структуру дисертації, що дозволило дисертанту у достатній мірі виконати поставлені задачі. На її думку, на увагу заслуговує особливості підходу здобувача щодо розкриття об'єкту дослідження через аналіз правової природи режиму окремого проживання подружжя в сімейному праві, їх риси, структуру та правові наслідки, через дослідження їх в тому числі в історичному та порівняльно-правовому контексті.

Дисертантом дотримано високий науковий рівень проведення дослідження, що дозволило зробити необхідні для роботи висновки. Містить робота й ряд пропозицій практичного спрямування стосовно удосконалення чинного законодавства, які у цілому можуть бути підтримані на шляху їх впровадження в нормопроектувальній діяльності.

Вона вказала на те, що здобувач вдало запропонував проект змін до Цивільного, Цивільного процесуального та Сімейного кодексів України щодо вдосконалення правового регулювання режиму окремого проживання подружжя.

Водночас, на думку Світлани Володимирівни, потребує додаткового обґрунтування запропонована автором класифікація немайнових правових наслідків встановлення режиму окремого проживання подружжя.

Доцент Лозінська С.В. підтримала виступаючих у тому, що дисертація Олега Оксанюка є самостійним, завершеним науковим дослідженням, що повністю відповідає вимогам підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії спеціальності 081 «Право».

Головуюча на засіданні - заступник завідувача кафедри цивільного права та процесу, канд. юрид. наук, доцент кафедри цивільного права та процесу Якимчук С.О. зазначила у підсумку, що дисертація Оксанюка О. А. відповідає вимогам, які ставляться до дисертацій, в тому числі вимогам, передбаченим пунктами 10, 11 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії,

затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167 та може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право у разовій спеціалізованій вченій раді.

За результатами обговорення дисертаційної роботи Олега Анатолійовича Оксанюка на тему «Режим окремого проживання подружжя в сімейному праві» присутні вирішили запропонувати:

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження **Оксанюка Олега Анатолійовича** на тему «**Режим окремого проживання подружжя в сімейному праві**», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право у галузі знань 08 Право

Актуальність теми. Як зазначається у сімейно-правовій доктрині шлюб є основною (хоч і не єдиною) підставою виникнення сімейних відносин між жінкою та чоловіком, спрямованих на реалізацію ними сімейних прав та обов'язків, в тому числі щодо спільного проживання, взаємної турботи один про одного, моральної та матеріальної підтримки, народженню та спільного виховання дітей, є початком та ядром сім'ї, що створюється на його базі. Звичайно, реформування приватного права, яке відбулося на початку ХХІ століття і подальші євроінтеграційні процеси в Україні зумовлюють визнання й інших союзів жінки та чоловіка, спрямованих на створення сім'ї, однак все ж основним та універсальним з точки зору надання правового захисту учасникам сім'ї залишається саме шлюб. Інші сімейні союзи як правило виникають саме у зв'язку із тим, що їх учасники не можуть зареєструвати шлюб або не впевнені чи готові до цього (в такому випадку альтернативні сімейні союзи стають свого роду передумовою подальшого формування шлюбно-сімейних відносин).

Держава і суспільство не можуть не вбачати в припиненні шлюбу, особливо в розлученні, свідчення неблагополуччя у сфері сімейних відносин. Держава зацікавлена у збереженні й зміцненні сім'ї, що відображено у ч. 3 ст. 51 Конституції України, яка встановлює, що захист сім'ї є конституційним обов'язком держави. Як вірно зазначається у правовій доктрині, в умовах економічної нестабільності подружжя постійно зіштовхується із загрозою припинення шлюбних відносин, що є однією з небезпек сучасної сім'ї, що негативно відображається на формуванні психоемоційного розвитку дітей, які переважно перебувають у центрі конфлікту своїх батьків.

Однак, достатньо часто спостерігається розлад подружніх відносин, відсутність спільних поглядів на життя, матеріальні негаразди. Усе це може призвести до неможливості подальшого спільного життя подружжя та збереження шлюбу та суміжних негативних наслідків, таких як

психоемоційні проблеми, стреси, довгі спори щодо поділу майна та вирішення питання про участь у вихованні дитини, яка залишається проживати з одним із батьків.

У зв'язку із прийняттям чинного Сімейного кодексу України було значно розширено можливості збереження шлюбу й передбачено спеціальний правовий механізм встановлення режиму окремого проживання подружжя (так звана сепарація шлюбу). Цей правовий режим притаманний багатьом державам світу, але свого часу застосовувався і в Україні спочатку як фактичне припинення шлюбних відносин (фактична сепарація), а згодом – як узаконене церковною або світською владою припинення спільного проживання подружжя без розірвання шлюбу.

Введення законодавцем режиму окремого проживання подружжя у Сімейному кодексі України пояснюється прагненням зберегти шлюб шляхом надання подружжю додаткового часу, необхідного для обмірковування свого рішення щодо подальшого перебування у шлюбі. Оскільки, як свідчить практика, діючи під впливом емоцій, чоловік та дружина не завжди об'єктивно ухвалюють рішення щодо розлучення. Встановлення режиму окремого проживання подружжя може допомогти подружжю у вирішенні спірних питань і сприяє поверненню їх до спільного шлюбного життя.

В Сімейному кодексі України у ст. ст. 119 та 120 визначені особливості встановлення та припинення режиму окремого проживання подружжя, а також правові наслідки, які наступають у зв'язку із цим, передусім щодо презумпції роздільності майна, набутого в період дії цього правового режиму та блокування презумпції походження дитини, народженої через десять місяців після встановлення режиму сепарації, від подружжя. В той же час, у законодавстві зарубіжних держав, де легалізовано сепарацію, виділяють й інші її наслідки, а також визначають інші способи її встановлення та припинення.

У зв'язку із цим, можемо стверджувати про те, що й зараз інститут окремого проживання подружжя може бути істотно реформованим в частині забезпечення ще більшого правового захисту подружжю, їх дітям та іншим учасникам сімейних відносин. Разом з тим, питання про необхідність наявності в законодавстві України досліджуваного правового режиму викликала і по-сьогоднішній день викликає дискусії. Частина науковців взагалі вважають цей правовий інститут таким, від якого варто відмовитися, зважаючи на принцип свободи розірвання шлюбу та наявні у процесуальному законодавстві можливості для примирення сторін.

Слід зазначити, що режим окремого проживання подружжя належить до інститутів, який не повністю врегульований законодавчо, що викликає певні труднощі при його застосуванні. На жаль, законодавством хоча і передбачена можливість встановлення режиму окремого проживання подружжя, проте чітко не визначено механізму реалізації подружжям зазначеного права, що стає підставою для критичних висновків учених-правознавців щодо практичної необхідності встановлення такого режиму.

Крім цього, неоднозначне розуміння правової природи поняття «сепарація шлюбу», неоднакове бачення питання щодо усіх правових наслідків запровадження правового режиму окремого проживання подружжя, співвідношення режиму окремого проживання подружжя із іншими сімейно-правовими поняттями, такими як: шлюб, припинення шлюбу, розірвання шлюбу, недійсність шлюбу, різноманітні підходи до визначення договірному способу встановлення правових наслідків режиму окремого проживання подружжя свідчить про актуальність наукових досліджень питання недійсності шлюбу та його правових наслідків.

Вказані фактори зумовлюють необхідність поглибленого дослідження даного правового режиму в сімейному праві, а також теоретико-правових та прикладних проблем у даній сфері дослідження.

Зокрема, в чинному Сімейному кодексі України немає поняття «сепарація шлюбу» («режим окремого проживання подружжя»), а лише встановлені правові наслідки та загальний порядок встановлення відповідного правового режиму. Також викликає гострі дискусії також питання про можливість надання повноважень щодо встановлення режиму окремого проживання подружжя несудовим органам, таким як органи реєстрації актів цивільного стану, нотаріусам, а також питання про граничний термін дії режиму окремого проживання подружжя, який встановлений законодавством країн Західної Європи. Крім того, слід визначитись із причинами, які можуть бути підставою для прийняття позитивного рішення суду або іншого юрисдикційного органу про встановлення режиму окремого проживання подружжя, а також визначити проблеми судової практики з питань вирішення справ про встановлення режиму окремого проживання подружжя.

Проблематика правової природи режиму окремого проживання подружжя в сімейному праві викликає значний інтерес науковців – представників сімейно-правової доктрини. Зокрема, різні аспекти, пов'язані з проблематикою режиму окремого проживання подружжя в сімейному праві, розглядаються у працях таких науковців у сфері сімейного права, як: Н. А. Аблятіпова, Е. М. Багач, О. О. Білик, Ю. В. Білоусов, М. В. Бориславська, В. А. Ватрас, О. Б. Верба-Сидор, У. Б. Воробель, К. М. Глиняна, В. С. Гопанчук, Л. В. Грицишина, В. Ю. Євко, І. В. Жилінкова, О. М. Калітенко, І. О. Костяшкін, Л. В. Красицька, Б. К. Левківський, Т. М. Лежнєва, Л. В. Липець, С. М. Лепех, М. О. Німак, О. В. Оніщенко, О. М. Пономаренко, І. Е. Ревуцька, О. В. Розгон, З. В. Ромовська, О. І. Сафончик, В. М. Старчук, О. В. Старчук, М. О. Стефанчук, В. І. Труба, Е. О. Харитонов, С. Я. Фурса, С. В. Черноп'ятов, О. Ю. Черняк, Ю. С. Червоний, Г. В. Чурпіта, О. С. Юнін, М. П. Юніна, М. М. Ясинок та ін. Тематиці режиму окремого проживання подружжя були присвячені дисертаційні дослідження О. О. Білик та С. М. Лепех, певною мірою питання сепарації шлюбу торкалися дисертації М. І. Байрачної, І. Е. Ревуцької та О. І. Сафончик. У вище вказаних наукових працях були

досліджені окремі теоретико-правові та прикладні проблеми визначення правової природи та наслідків режиму окремого проживання подружжя у сімейному праві (в тому числі в історико-правовому та компаративістському контексті, в частині дослідження його співвідношення із іншими сімейно-правовими інститутами, такими як розірвання та припинення шлюбу, окремих процесуальних аспектів встановлення та припинення режиму окремого проживання подружжя та їх правових наслідків). Ніяким чином не недооцінюючи внесок зазначених науковців в юридичну науку, можемо зазначити, що не усі проблемні моменти реалізації положень сімейного законодавства про режим окремого проживання подружжя, а також теоретико-правові проблеми визначення їх правової природи, отримали належне дослідження у правовій доктрині. Зокрема, недостатньо дослідженими залишилися питання сутності режиму окремого проживання подружжя, його загальних та спеціальних ознак, процесуального порядку встановлення та припинення режиму окремого проживання подружжя, можливостей альтернативних способів встановлення та припинення цього правового режиму тощо.

На підставі вище викладеного можна зробити висновок, що дослідження питання режиму окремого проживання подружжя в сімейному праві є актуальним, має важливе теоретичне та практичне значення, що зумовило доцільність його проведення на рівні дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії з права.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертація виконана відповідно до наукової теми кафедри цивільного права та процесу 2017-2023 роки «Актуальні питання правового регулювання особистих немайнових та майнових відносин у контексті приведення законодавства України до європейських стандартів» (державний реєстраційний номер 0117U000105, що є складовою частиною наукової теми Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова на 2017-2026 роки (державний реєстраційний номер 01178U000103).

Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова 29 жовтня 2018 року, протокол № 3.

Мета і завдання дослідження. Мета полягає у розробленні науково-теоретичної концепції сучасного розуміння правового режиму окремого проживання подружжя, виявлення основних теоретичних та прикладних проблем даного сімейно-правового інституту, а також формування наукових висновків та пропозицій стосовно вдосконалення чинного сімейного законодавства у даній галузі дослідження.

Досягнення вищезазначеної мети зумовлює постановку таких завдань:

– на підставі вивчення досягнень сімейно-правової доктрини здійснити аналіз теоретико-правових проблем визначення режиму окремого проживання подружжя у сімейному праві;

- з'ясувати поняття, основні риси та правову природу режиму окремого проживання подружжя в сімейному праві в контексті його співвідношення із суміжними правовими поняттями сімейного права;
- проаналізувати особливості встановлення, зміни та припинення режиму окремого проживання подружжя, в тому числі в судовому та договірному порядку;
- з'ясувати основні наукові підходи до класифікації та визначити зміст майнових юридичних наслідків режиму окремого проживання подружжя;
- розкрити зміст правових наслідків немайнового характеру у разі встановлення режиму окремого проживання подружжя;
- запропонувати науково-обґрунтовані пропозиції по вдосконаленню норм сімейного законодавства, якими врегульовано питання режиму окремого проживання подружжя в сімейному праві.

Об'єктом дослідження є сімейні правовідносини, пов'язані із встановленням та дією режиму окремого проживання подружжя (сепарацією шлюбу).

Предметом дослідження є інститут окремого проживання подружжя у сімейному праві (сепарація шлюбу).

Методи дослідження. Достовірність результатів наукового дослідження забезпечується використанням низки методів: діалектичного, формально-логічного, системно-структурного, історико-правового, порівняльно-правового. Їх використання дозволило визначити правову природу режиму окремого проживання подружжя в сімейному праві. Зокрема, використання *діалектичного методу* дослідження дало змогу розкрити зміст таких понять як «окреме проживання подружжя» та «режим окремого проживання подружжя», «фактична сепарація», «поновлення сімейних відносин» (підрозділи 1.1, 2.2), зміст підстав встановлення режиму окремого проживання подружжя (підрозділ 2.1). *Формально-логічний* метод дав можливість визначити поняття окремого проживання подружжя та поновлення сімейних відносин як підстави для припинення правового режиму окремого проживання подружжя (підрозділи 1.1, 2.2), а також з'ясувати особливості реалізації правових наслідків встановлення режиму окремого проживання подружжя для їх учасників, органів державної влади, місцевого самоврядування, третіх осіб (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.2). Цей же метод використано у підрозділі 1.1 для відмежування поняття «режим окремого проживання подружжя» від інших подібних понять. *Системно-структурний* метод дозволив у підрозділі 3.1 сформулювати основні підходи до класифікації майнових правових наслідків встановлення режиму окремого проживання подружжя, а у підрозділі 3.2 – розкритті видів правових наслідків немайнового характеру. У підрозділі 1.2 використано *історико-правовий* метод, що дозволило дослідити специфіку правового регулювання інституту правового режиму окремого проживання подружжя за законодавством, яке діяло на українських землях

в минулому. *Порівняльно-правовий* метод дав змогу дослідити відмінності у визначенні поняття та основних правових наслідків правового режиму окремого проживання подружжя за законодавством України та інших держав (підрозділ 1.3).

Наукова новизна отриманих результатів. Дисертація є першим в Україні комплексним науковим дослідженням поняття та правової природи режиму окремого проживання подружжя в сімейному праві. За результатами проведеного дослідження сформульовано та обґрунтовано низку наукових положень, що виносяться на захист.

Конкретними результатами наукового дослідження, що містять наукову новизну, слід визнати такі:

уперше:

1) визначено поняття «окреме проживання подружжя» як стан шлюбних відносин, який виникає у зв'язку із фактичним припиненням шлюбних відносин без встановлення режиму окремого проживання подружжя (фактична сепарація) або із встановленням режиму окремого проживання подружжя судом (юридична сепарація) з метою збереження шлюбу і виступає як альтернатива розірванню шлюбу, коли подружжя фактично припиняє ведення спільного господарства, бюджету, проживання, однак зберігає статус подружжя у відносинах з дітьми, іншими членами сім'ї та родичами, іншими учасниками сімейних відносин, в тому числі органами державної влади, місцевого самоврядування;

2) запропоновано встановити перелік підстав, які свідчать про неможливість або небажання подружжя проживати спільно у сімейному законодавстві, зокрема доповнити ст. 119 Сімейного кодексу України такими причинами, як: алкоголізм, наркоманія подружжя, подружня зрада, загроза життю та здоров'ю одного з подружжя або дітей у зв'язку із протиправними діями іншого з подружжя, а також тривала (понад рік) відсутність одного з подружжя з об'єктивних причин (в тому числі через відбування покарання за вчинення кримінального правопорушення), що дозволить краще захистити права подружжя та зменшить суб'єктивний чинник при визначенні правомірності встановлення режиму окремого проживання подружжя;

3) запропоновано передбачити державну реєстрацію встановлення та припинення режиму окремого проживання подружжя у Реєстрі окремого проживання подружжя, органами державної реєстрації актів цивільного стану у разі встановлення або припинення режиму сепарації судовим рішенням або нотаріусом у разі встановлення або припинення режиму сепарації відповідним договором про окреме проживання;

4) запропоновано передбачити можливість визнання встановлення або припинення режиму окремого проживання фіктивним з тих самих причин, які передбачені у ст. ст. 40 та 108 Сімейного кодексу України для визнання фіктивним укладення шлюбу та його розірвання, а також

визначити правові наслідки фіктивності, з урахуванням відповідних положень ст. 45 та 46 Сімейного кодексу України;

удосконалено:

5) поняття режиму окремого проживання подружжя як правового режиму, що встановлений судом, на підставі спільної заяви подружжя, позову одного з них, укладеного договору про окреме проживання (сепараційного договору), у зв'язку із неможливістю та/або небажанням подружжя або одного з них спільно проживати та підтримувати шлюбні відносини (які однак не припиняються остаточно і продовжують існувати з метою реалізації взаємних прав та обов'язків подружжя, в тому числі у їх відносинах з іншими учасниками сімейних відносин), який встановлюється на певний строк або безстроково, може бути припинений судом або із спільної ініціативи подружжя і передбачає виникнення ряду правових наслідків, притаманних припиненню шлюбу, передусім у майновій сфері та у сфері визначення походження дитини;

б) існуючий в юридичній доктрині підхід щодо змісту юридичної сепарації як форми захисту інтересів подружжя у майновій сфері, зважаючи на дію презумпції роздільності майна, набутого в період сепарації та блокування презумпції шлюбного походження дитини, народженої через 10 місяців після встановлення режиму окремого проживання подружжя;

7) перелік ознак режиму окремого проживання подружжя, таких як: а) загальні, які спільні для сепарації та припинення шлюбу (в аспекті правових наслідків, визначених у ст. 120 Сімейного кодексу України та інших наслідків, які передбачені законодавством зарубіжних держав, якими найчастіше є припинення права на спадкування щодо майна померлого подружжя, права на утримання з боку іншого подружжя, а в окремих випадках – права проживання у сімейному житлі) та спільні для сепарації та зареєстрованого шлюбу (в аспекті збереження усіх взаємних прав та обов'язків подружжя, крім визначених у ст. 120 Сімейного кодексу України, та статусу подружжя у сімейних відносинах із дітьми, іншими учасниками сімейних відносин та третіми особами); б) спеціальні (наявність особливих підстав для його встановлення та припинення; змішаний характер встановлення та припинення режиму окремого проживання подружжя; встановлення режиму окремого проживання подружжя є підставою призупинення шлюбних відносин на певний час, однак таке призупинення може стосуватися не усіх шлюбно-сімейних відносин, а лише певної їх частини; строковий характер дії правового режиму окремого проживання подружжя);

8) перелік фактичних підстав встановлення режиму окремого проживання подружжя, зокрема визначено такі причини, які свідчать про неможливість та/або небажання подружжя проживати спільно: відсутність спільних життєвих цілей та сімейних інтересів, що унеможлиблює спільне сімейне життя та шлюбні відносини, тривале окреме проживання, відсутність ведення спільного господарства, наявність різних поглядів на

життя, відсутність взаєморозуміння у сім'ї, відсутність ведення спільного господарства, відсутність бажання надалі проживати разом, сімейні суперечки і конфлікти, що призвело до напружених відносин, відсутність наміру поновити спільне проживання, зловживання одним із подружжя спиртними напоями, відсутність інтересу до виховання власної дитини, сварки та фізичне насилля до іншого з подружжя;

9) поняття та природи поновлення сімейних відносин в аспекті дисертаційного дослідження, яке слід розуміти як фактичне припинення режиму окремого проживання подружжя через повернення до спільного проживання та спільної реалізації сімейних прав та обов'язків, які належать їм як подружжю; в той же час, поновлення сімейних відносин може свідчити про фактичне припинення сепарації, однак не про її припинення відповідно до ч. 2 ст. 120 Сімейного кодексу України, крім випадків, якщо таке поновлення відбулося одночасно повідомленням нотаріуса у разі, якщо підставою для встановлення відповідного режиму став договір про окреме проживання;

набуло подальшого розвитку:

10) положення щодо можливості встановлення режиму окремого проживання подружжя через прийняття судом рішення за позовом подружжя, а у разі спільної позиції щодо можливості запровадження сепарації – через укладення договору про окреме проживання, який підлягає нотаріальному посвідченню та державній реєстрації і в якому визначають особливості реалізації правових наслідків, визначених ст. 120 Сімейного кодексу України, а також визначаються й інші правові наслідки, в тому числі позбавлення права на утримання та/або спадкування у разі, якщо причиною для встановлення відповідного правового режиму стало фізичне або психічне насильство одного подружжя щодо іншого; визначення порядку користування сімейним житлом; визначення особливостей виховання дитини подружжям, в тому числі тим з подружжя, яке проживатиме окремо. При цьому, слід погодитися із висловленою думкою у правовій доктрині, що порядок припинення режиму окремого проживання має перебувати у прямій залежності з порядком його встановлення;

11) положення про можливість втрати права на утримання та на спадкування у разі встановлення режиму окремого проживання подружжя в частині можливості такої втрати за рішенням суду у разі, якщо причиною для встановлення відповідного правового режиму стало фізичне або психічне насильство одного подружжя щодо іншого;

12) положення про часові рамки перебування подружжя у режимі окремого проживання подружжя, які залежать від часу набрання законної сили відповідним судовим рішенням або від часу державної реєстрації договору про окреме проживання, а також може зумовлюватися рядом інших юридичних фактів, таких як смерть одного з подружжя, розірвання шлюбу або його припинення з інших підстав, закінчення строку, на який встановлювався режим окремого проживання договором про окреме

проживання або судовим рішенням про встановлення відповідного правового режиму;

13) дослідження зарубіжного досвіду правового регулювання підстав та правових наслідків режиму окремого проживання подружжя у державах Європейського Союзу, суміжних з Україною держав та США, в частині наукового дослідження можливості врахування зарубіжного досвіду в сімейному законодавстві України;

14) дослідження змісту законодавства, яке діяло на українських землях і врегульовувало режим окремого проживання подружжя в частині наукового дослідження періоду дії законодавства Російської та Австро-Угорської імперії, а також держав, до складу яких входили західноукраїнські землі в період 20-30-х років ХХ ст.

Практичне значення отриманих результатів. Сформульовані в дисертації положення, висновки і пропозиції, можуть бути використані:

– у науково-дослідній діяльності – як підґрунтя для подальших загальнотеоретичних наукових досліджень поняття та правової природи режиму окремого проживання подружжя в сімейному праві;

– у навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Сімейне право», «Проблеми сімейного права»;

– у нормотворчому процесі – для удосконалення сімейного законодавства у сфері визначення правових наслідків режиму окремого проживання подружжя;

– у правозастосовній діяльності судових та інших юрисдикційних органів – при вирішенні спорів, що виникають із сімейних правовідносин.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною, завершеною науковою працею. Сформульовані в дисертації теоретичні положення, висновки та рекомендації, що виносяться на захист, отримані автором самостійно.

Апробація матеріалів дисертації. Основні результати дисертаційного дослідження оприлюднено на таких наукових та науково-практичних конференціях та круглих столах: Міжнародній науково-практичній конференції «Конституційні цінності: правова природа та практика реалізації» (м. Хмельницький, 17 травня 2019 року), Міжнародній науковій конференції «Вісімнадцяті осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 25 жовтня 2019 р.), Міжнародній науковій конференції «Дев'ятнадцяті осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 23 жовтня 2020 р.), V Міжнародній науково-практичній on-line конференції «Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів» (м. Суми, 20-21 травня 2021 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Правове регулювання суспільних відносин: перспективні напрями на шляху до сталого розвитку» (м. Київ, 14-15 травня 2021 р.), Міжнародній науковій конференції «Двадцяті осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 1 жовтня 2021 р.).

Публікації. Основні результати дисертації, висновки та пропозиції знайшли відображення у 11 наукових працях, у тому числі 4 статей – у

наукових фахових для юридичних наук виданнях України, 1 стаття – в періодичному науковому виданні іншої держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертацію здобувача (Art and Science, Естонія), 6 тез наукових доповідей – у збірниках матеріалів всеукраїнських і міжнародних науково–практичних конференцій.

Список опублікованих праць за темою дисертації:

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Оксанюк О. А. Еволюція правового регулювання режиму окремого проживання подружжя за сімейним законодавством, що діяло на українських землях. *Університетські наукові записки*. 2020. № 3-4 (75-76). С. 200-206.

2. Оксанюк О. А. До питання про підстави та правові наслідки встановлення режиму окремого проживання подружжя в сімейному праві України. *Art and Science*. 2021. Vol. 2. С. 112-124.

3. Оксанюк О. А. До питання про порядок встановлення, зміни та припинення режиму окремого проживання подружжя у сімейному праві. *Актуальні проблеми правознавства*. 2021. № 1 (25). С. 94-99.

4. Оксанюк О. А. До питання про особливості захисту прав подружжя у справах про встановлення режиму окремого проживання подружжя. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2021. № 64. С. 155-158.

5. Оксанюк О. А. До питання про поняття та ознаки режиму окремого проживання подружжя. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 8. С. 94-96.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Оксанюк О. А. До питання про права, які виникають із режиму окремого проживання подружжя у сімейному праві. *Конституційні цінності: правова природа та практика реалізації*: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Конституційні цінності: правова природа та практика реалізації» (м. Хмельницький, 17 травня 2019 року). [у 2-х част.]. Частина 1. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. С. 48-50.

7. Оксанюк О. А. До питання про режим окремого проживання подружжя за законодавством окремих зарубіжних держав. *Актуальні проблеми юридичної науки*: збірник тез Міжнародної наукової конференції «Вісімнадцяті осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 25 жовтня 2019 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. С. 278-281.

8. Оксанюк О. А. До питання про правові наслідки встановлення режиму окремого проживання подружжя за законодавством України. *Актуальні проблеми юридичної науки*: збірник тез Міжнародної наукової конференції «Дев'ятнадцяті осінні юридичні читання» (м. Хмельницький,

23 жовтня 2020 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2020. С. 180-182.

9. Оксанюк О. А. До питання про припинення режиму окремого проживання подружжя за законодавством України. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів*: матеріали V Міжнародної науково-практичної on-line конференції (м. Суми, 20-21 травня 2021 р.). Суми: Сумський державний університет, 2021. С. 267-268.

10. Оксанюк О. А. Правові наслідки встановлення режиму окремого проживання подружжя в аспекті правовідносин між батьками та дітьми. *Правове регулювання суспільних відносин: перспективні напрями на шляху до сталого розвитку*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 14-15 травня 2021 р.). К.: Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2021. С. 48-50.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотною українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі.

Відповідність дисертації науковій спеціальності. Дисертаційна робота Оксанюка Олега Анатолійовича на тему «Режим окремого проживання подружжя в сімейному праві» відповідає галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право.

Рекомендація дисертації до захисту. Дисертаційна робота Оксанюка Олега Анатолійовича є одним з перших в Україні комплексним дослідженням поняття та правової природи режиму окремого проживання подружжя в сімейному праві. Водночас дисертації притаманні окремі спірні моменти. Щодо неї може бути висловлено окремі недоліки, які, однак, не впливають на якість розкриття теми роботи та загальну позитивну оцінку.

Дисертація Оксанюка Олега Анатолійовича на тему «Режим окремого проживання подружжя в сімейному праві» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), пунктам 10, 11 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167, та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження Оксанюка Олега Анатолійовича на тему «Режим окремого проживання подружжя в сімейному праві», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право у галузі знань 08 Право.

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Оксанюка Олега Анатолійовича на тему «Режим окремого проживання подружжя в сімейному праві» відповідає спеціальності 081 Право та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), пунктам 10, 11 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167.

3. Рекомендувати дисертацію Оксанюка Олега Анатолійовича на тему «Режим окремого проживання подружжя в сімейному праві» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

Професорсько-викладацький склад кафедри цивільного права та процесу, кафедри міжнародного та європейського права, запрошені науково-педагогічні працівники з правом голосу, проголосували одногolosно:

«за» – 16; «проти» – немає; «утримались» – немає.

Головуюча на засіданні:

заступник завідувача кафедри цивільного права та процесу
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова, доцент кафедри цивільного права та процесу
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова,
кандидат юридичних наук

Світлана ЯКИМЧУК

Рецензенти:

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри трудового, земельного
та господарського права Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова

Іван КОСТЯШКІН

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри міжнародного та європейського права
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова

Підпис
ЗАСВІДЧУЮ:
Нач. ВК ХУУП
імені Леоніда Юзькова

Підпис
ЗАСВІДЧУЮ:
Нач. ВК ХУУП
імені Леоніда Юзькова

Підпис
ЗАСВІДЧУЮ:
Нач. ВК ХУУП
імені Леоніда Юзькова

Олена ЧЕРНЯК